

oeltes dan
leidoel te
parochiale
geen be-
ls al zou
er willen
gemeente
kanten te
van twee
voor nog
nder dat
Generale
lers komt
nder den
stelsel te
laatselijke
nen eigen
nen, zoo-
de Kruis-
enten, en
g zijn uit
juist de
de Chris-
en of wil
Doeke
le besluit
inging.
Dokum
dan ook
rechtelijk
en klem
ande Ge-
A en B
die er
Woord,
zegt: ik
ben van
den brief
arschuw
aan van
ge plicht
n tegen
Kerk op
ting der
ijveren.
leze heid
dat nog
de vroe-
blad als
ten op te
gen de
comat.
naats ge-
groot te
e-kerken
bezwaa
Heraut
an deze
gewest,
t saam-
ande A
al trekt
vied een
Kerken
ven van
beiding,
op deze
pel. Wat
zondige
in toch

9812

behan-
an deze
e Kerk
skomst
hebben
nemen,
zem der
werping
u teent-
in de

geheel
f afdee-
aren te
asse ge-
zou tot
epstem
indivuel
los te
bij de
Kerk van
sluiten,
actie in
sprake
lerKerk
eparatie
in 1886,
e Kerk
lun, als
moeten
eds tot
niet op

oor een
roeders
ie in de
oogden
erd op
roeders
d, deels
nk der
deels
nieuwe
en zich
e Gere-

eele te
et elke
e actie
e goed-
ns de
et be-
aard,
nield,
oogen-
refor-
weinig
er de
blijden
s door
van de
ormde

Kerk zou dan zijn gebroken. De betere geesten in de Christelijke Gereformeerde Kerk hebben dit dan ook begrepen. Hun eisch was niet, dat men individueel tot de Christelijke Gereformeerde Kerk zou overkomen, maar dat men in de Hervormde Kerk trouw zou wezen. En toen deze trouw eindelijk betoond werd tot een conflict met de Synodale organisatie leidde, hebben deze nobele mannen zich van harte in deze reformatorische actie verblijd en met de tot reformatie gekomen Kerken terstond aansluiting gezocht. Niet het minst aan hun invloed is het ook te danken geweest, dat de hinderpalen en struikelblokken, die deze aansluiting verhinderten, uit den weg zijn geruimd en ten slotte de beide Kerkengroepen zich tot één Kerkengroep hebben vereenigd.

Deze les der historie nu heeft voor de toekomst ook ons wat te leeren.

In de belijdenis en erfenis, dat zowel de Separatie van 1834 als de Doleantie van 1886 een werk Gods is geweest om Zijn diepgenoten Kerk weer uit haar verval op te richten en de Gereformeerde Kerken in ons vaderland weer tot zuiverder openbaring te brengen, staan we onwankelbaar vast. Ook al zou het schier ondenkbare mogelijk blijken en de Hervormde Kerk als geheel tot de ordinantie van Gods Woord en tot de erkenning van Christus' Koningschap wederkeren, dan zou wel hereeniging met deze Kerk voor ons plicht worden, maar daaruit zou nooit volgen, dat we schuld hadden te belijden over het breken met de Synodale organisatie. Niet als schismatieken en scheurmakers, maar als trouwe zonen van het ouderlijk huis zouden we wederkeren. Persoonlijk mag schuld beleden worden over veel onheils en verkeers, wat in dien strijd voor de eere Gods ons aankleefde, aan de gerechtigheid van onze zaak houden we vast.

Maar even beslist als we het goed recht van onze Kerken handhaven, evenzeer hebben we te erkennen, dat het Gods weg niet is geweest, om door deze reformatorische pogingen de aloude Gereformeerde Kerken in ons vaderland als geheel uit het Synodale diensthuis uit te leiden. Dat is niet geschied in 1834 en het is ook niet geschied in 1886. Beide malen is een niet onbelangrijk deel der »Gereformeerde gezindheid» in de Hervormde Kerk achtergebleven. Hetzelfde verschijnsel, dat men evenzeer gezien heeft in Zwitserland toen naast de Staatskerk de Eglise libre ontstond en dat in Schotland zelfs nog veel sterker zich herhaald heeft, waar uit de Staatskerk telkens weer nieuwe gedeelten zich hebben afgezonderd, zonder dat daarom in deze Staatskerk, zelfs nu nog, het Gereformeerde element geheel te loor is gegaan. Een dergelijke scherpe demarcatielijn als de Reformatie in de 16e eeuw in de Kerk trok, toen al wat Protestantisch-geind was de Roomsche Kerk verliet, is later niet meer voorgekomen. Wat zich daaruit verklaren laat, dat de antithese door het verschil in dogma, kerkregering en eeredienst, toen veel dieper gevoeld werd. Een Protestant kon in de Roomsche Kerk het niet langer uithouden. Hij zou, wanneer hij aan zijn beginselen vasthield, terstond uit de Roomsche Kerk gebannen zijn. Maar in de Protestantische Kerken, waarop we hier het oog hebben, was dit niet zoo. Hoe diep het verval dezer Kerken ook was en hoe verwoestend de macht van het ongeloof in deze Kerken ook was opgetreden, de leervrijheid, die deze Kerken praktisch huldigen, liet aan de belijders der Gereformeerde beginselen nog altoos toe voor hun overtuiging op te komen.

Hebben we met dit feit te rekenen en dus te erkennen, dat nog een belangrijk deel der Gereformeerde gezindheid in de Hervormde Kerk wordt gevonden, dan is het zeker van hoog belang na te gaan, hoe de mogelijkheid bestaat, om met dit van ons afgescheiden deel der Gereformeerde gezindheid weder tot eenheid te geraken.

Nu ligt het in den aard der zaak, dat wanneer een reformatorische actie ontstaat, die tot een breuk met het bestaande kerkverband leidt, de groep, die, om wat reden dan ook, met deze reformatorische actie niet medegaat, aanvankelijk meer geneigd is om haar blijven in het bestaande kerkverband te verdedigen en liefst haar scherpste pijlen afschiet op degenen, die naar hun overtuiging »de Kerk verlaten hebben». Zelfs dreigt daardoor de actie tegen het kwaad, dat in de Hervormde Kerk zoo nameloos veel ellende heeft te weeg gebracht, een tijd lang te verflauwen. Zoo was het nu de Scheiding in 1834. Er was bij degenen, die met de Scheiding niet meegingen, een bitterheid ontstaan, die vaak in zeer scherpe woorden over de »Afgescheidenen» zich uitte. Het heeft dan ook meer dan een halve eeuw geduurd, voordat een nieuwe reformatorische actie in de Hervormde Kerk allengs zoo aan kracht won, dat een nieuw conflict onvermijdelijk werd en daardoor de Doleantie is geboren.

Hetzelfde kan men ook thans waarnemen. Scheen het aanvankelijk, alsof over de broeders, in de Hervormde Kerk achtergebleven, een »geest des diepen slaaps» was uitgevoeten en hoorde men nauwelijks van »verzet tegen de ongeveerlijke macht der Synodale organisatie» allengs is hier verandering in gekomen. De groep der »zoogenaamde »Waarsheidsvrienden» heeft vooral in den jongsten tijd een veel zuiverder geluid doen hooren. Hier brak men welbewust met de valsche idee van de »volkskerk» en kwam men tot inzicht, dat herstel van de Kerk alleen mogelijk was, doordat scheiding werd gemaakt tusschen wat nog trouw was aan de Belijdenis en wat van deze Belijdenis was afgeweken. En ook bij de leiders der Confessionelen heeft, vooral in de laatste maanden, evenzeer een beslisse-

omkeer plaats gevonden. De ontzaglijke ernst van de tijden, waarin we leven, heeft hen doen inzien, dat de leuze: heel het Volk en heel de Kerk, een utopie is, die niet is te verwezenlijken. Of de poging, die men thans wil aanwenden, om een Constituante samen te roepen en daarna tot vreedzame boedelscheiding over te gaan, slagen zal, weten we niet. Maar het is al veel gewonnen, dat de Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk thans niet langer verdeeld tegenover elkander staan wat het principieele standpunt betreft; dat ze saam pleiten voor een uiteengaan van de verschillende richtingen, op dat deze zich elk kerkelijk kunnen constitueren; en dat zij in verband daarmee de financiële banden met den Staat willen verbreken en dat ook zij willen komen tot vereeniging van alle Gereformeerden in een Kerkverband.

Deze actie nu ondersteunen we van ganser harte, en wanneer als gevolg daarvan de Synodale organisatie mocht komen weg te vallen en de Gereformeerden zich losmaakten van het zeer gemengd gezelschap, waarin zij thans verkeerden, om weer een eigen kerkelijk leven te organiseren, dan zouden onze Gereformeerde Kerken geen oogenblik mogen aarzelen om met deze tot reformatie gekomen Kerken in kerkelijke gemeenschap te treden en zich met hen te vereenigen. De eisch zou dan niet mogen wezen, dat deze broeders tot ons zouden moeten overkomen, evenmin als hunnerzijds de eisch zou mogen gesteld worden, dat wij onze kerkeraden zouden afdanken en als particuliere geloovigen bij hunne kerken zouden moeten voegen, maar de beide bestaande kerkinstellingen zouden saam moeten gevoegd worden om de eenheid der Gereformeerde Kerken in ons vaderland weer te doen uitkomen.

Just daarom is het van zoo hoog belang, dat men de Hervormde Kerk en de plaatselijke gemeenten, die tot haar behooren, niet voor een schijnkerk of geen kerk verklaart. Zijn de Gereformeerde Kerken de eenige ware Kerken, de Kerken, die alleen als Gereformeerde Kerken kunnen optreden, en is al wat daarnaast in de Hervormde Kerk nog gevonden wordt, een schijnkerk, dan is een vereeniging zooals we ze hopen en bidden van al de Gereformeerden in de toekomst een onmogelijkheid. Met een schijnkerk kan een wezenlijke kerk zich niet vereenigen. De Gereformeerden in de Hervormde Kerk, dat zou de eisch wezen, zouden zich dan als particuliere geloovigen van deze »schijnkerk» hebben af te scheiden om zich bij onze Kerken als de »ware Kerke» aan te sluiten. En niet alleen, dat zulk een eisch nooit door deze broeders zou worden gevolgd, omdat dit lijnrecht in strijd zou wezen met hun standpunt, maar elke actie in de Hervormde Kerk zelf, om tot kerkherstel te komen, zou dan met lamheid worden geslagen.

Zoo zal het duidelijk wezen, waarom we het standpunt, door Prof. Fabius ten opzichte van de Hervormde Kerk ingenomen, niet kunnen deelen. Hoeveel er in zijn critiek op de Hervormde Kerk juist moge wezen, er leeft ook in de Hervormde Kerk nog een te belangrijk deel van de Gereformeerde gezindheid om deze Kerk voor een schijnkerk te verklaren. Indien de teekenen der tijden ons niet bedriegen, dan zal zelfs de tijd niet zoover meer af zijn, dat de vraag in zeer ernstigen praktischen vorm voor onze Kerken zal komen te staan om den band der gemeenschap met deze Gereformeerde broeders weer aan te knopen. Dat kon niet, zolang het valsche dogma van de »Volkskerk» tusschen hen en ons als scheidsmuur stond. Uit de zondige vermenging van wereld en kerk, die in de Hervormde Kerk had plaats gevonden, waren we door Gods genade niet verlost, om weer in deze dwaling terug te vallen. Zelfs het hooge goed van de eenheid der Gereformeerden kon en mocht niet tot den prijs van beginselverzakking worden gekocht. Maar nu op dit punt een radicale omkeer schijnt gekomen te zijn, opent zich in de toekomst weer de hope op hereeniging van Gods erfvolk in onze landen. En daarin zou ook voor onze eigen Kerken de rijkste zegen schuilen. We missen de uitnemende krachten, die onder deze broeders in de Hervormde Kerk gevonden worden, zoo noodde. Er is bij hen in menig opzicht een vastheid van overtuiging en een beslist opkomen voor onze Gereformeerde belijdenis, die we zeer hoog waardeeren. We zullen den dag zegenen, wanneer ook de laatste scheidsmuur, die ons kerkelijk nog verdeelt, wegvalt en we weer één volk onder één Koning zullen zijn. Dan eerst zal van deze Gereformeerde Kerk weer een machtige invloed op heel ons volksleven kunnen uitgaan.

Dr. H. H. K.

Voor Kinderen.
NIET VERGETEN.

I.

Nu honderd jaar en meer geleden stond in een lange, druk bezochte straat der hoofdstad een winkel, waar een bord uithing met het opschrift: »De goede verwachting».

Het huis was een groot, ouderwetsch gebouw. De hooge vensters die op kerkraken geleken, hadden kleine ruiten, waachter allerlei ten uen lag dat te koop was. En dat was heel wat. Hoofdzakelijk waren het stoffen, lakens en wollen; daarbij ook linnen en katoen. Maar ook kon men in dezen winkel zijn kantwerk bekomen, voorts nasiddewerk, werktafeljes, naalden, kleuroden en zijn porcelen. Vele van dien aard waren er niet veel, en van daar glijf van de goede waar kwam het zeker, dat »De goede verwachting» druk werd bezocht, en het heel den dag niet stil stond.

Tamelijk vroeg op een moien voorjaarsmorgen stond een groepje jongelui bij de winkeldeur te praten, wel te weten, aan de binnenzijde. Waren bedienden die er een oogenblik af-

namen, om nu de patroon er nog niet was, een verkoop, de uitstalling van allerlei, den winkel, den den avond zoo doorging en vooral ook hoe men afgegaan.

Ploetseling werd het druk gesprek gestoord. Tot hun niet ge... het druk gesprek gestoord. Jongelui een... ringen schrik hoorde het vieraal die hun to... zware, juist niet vriendelijke stem, »Weet er iets?

Valt er iets in den winkel niets te doen al zijn er op 't oogenblik geen klanten?»

»Het was de stem van den patroon, die ditmaal voor den gewonen weg een anderen had verkoren namelijk door de achterdeur. De jongelui haastten zich elk naar zijn plaats. Doch het duurde niet lang, of een humer kreeg de boodschap even op het kantoor bij mijneer te komen. De groepje was een jongmeusch van een jaar of achtien met een wat boersch voorkomen, zooals begrijpelijk was bij iemand, die uit een kleine plattelandstad kwam, en nog pas enkele dagen in de hoofdstad had doorgebracht.

»Laurens» zoo sprak de eigenaar van den winkel, »ik heb jullie zoo even minder aange-naam verrast, geloof ik. Ik zal het jou niet kwalijk nemen. Je zijt hier pas, komt uit een kleine plaats en weet natuurlijk nog niet hoe het behoort. Dit wou ik je zeggen: Doe je plicht, al zie je soms dat anderen de hunne verzuimen en — pas op voor verkeerd geselschap. Bedenk waarvoor je hier aangesteld bent, en dat de bloei van de zaak ook jou belang is. Nu kun je gaan».

De jonge man vertrok, en stond weldra weer in den winkel, jierig bezig met uit en inpakken. Op dit vroeger morgen waren er nog zelden veel klanten, en kon allerlei in orde gebracht. Doch tegen half elf ging de winkeldeur open en trad een klant binnen, een vrouw deftig maar zeer eenvoudig gekleed. Heel haar voorkomen duidde aan, dat zij ondanks haar heel gewone, zeer ouderwetse kleeding iemand van stand, een dame moest zijn. De bedienden van zoo even echter, gewoon om meest naar de kleeren te zien, begrepen volstrekt niet wat bezoeker zij voor hadden. De een lachte spottend tegen den ander. Een stak zelfs achter haar de tong uit. Een derde fluisterde lachend: »Zeker ontwaapt uit het museum van oudheden». Alleen Laurens, de nieuwe bediende, zei niets. De bezoeker wendde zich tot een der jonge meuschen en vroeg stalen te zien van wollen stof.

Maar aan de toonbank waarheen zij verwezen werd was, laat ons zeggen bij ongeluk, het gevraagde niet te krijgen, en werd zij verderop gestuurd. De winkeldeur aldus alomteer schone niet veel aandacht en beleefdheid aan het vrouwe, nam een hoogen toon aan, en zei al spoedig kortaf:

»Ik kan je niet helpen, vrouwtje; je moet in de afdeeling daar ginds wezen. Maar wacht, ik zal mijn vriend daar even waarschuwen, anders kun je nog wel verdwalen».

»Zeer verplicht mijnheer» zei de ander op een toon, die juist niet burgerlijk was.

De bediende verdween om te zeggen, dat er zoo dadelijk een vogelverschrikker zou komen, die de aandacht van al de heren verdunde.

Toen de dame verschen merkte zij al spoedig, dat zij van het kasje naar den muur gestuurd werd. Zij wilde zij verdunde een andere haar nog geweren afdeling overhalen en vertrekken, toen een jong mensch van daar haar zeer beleed te gemoet trad en vroeg wat zij wenschte. Zij vroeg stalen van linnen te zien, en als hij die had ook van wollen stof. Na enkele oogenblikken reeds kon zij uit de jakken haar keus doen. De stalen werden gereed gemaakt en Laurens — wat hij was de vriendelijke, voorkomende bediende — bood aan ze te laten bezorgen. Doch dit behoeft niet. Er zou om gezonden worden en later beocht gebreukt. Zoo geschiedde ook in den loop van den dag. Beleed en duidelijk gaf de jonge man nog allerlei inlichtingen over de duurzaamheid. En toen de dame vertrok was het niet zonder dat zij het groote onderscheid had opgemerkt tusschen Laurens en de anderen. Al kende zij geen van allen, zij nam zich vast voor zich voortaan zoo mogelijk alleen te laten bedienden door het jonge mensch dat haar nu geholpen had.

Toen de jongelui den volgenden dag aan de kassaafdeling zaten, kwam natuurlijk het gesprek op de dame die als een vogelverschrikker zoo veel stof tot lachen gegeven had.

Lang en breed werd besproken, wie ze wel wezen kon. De een hield haar voor een aanzienlijke dame, die nu eenmaal verkoos zich te kleeden naar een vroegere mode, en eenvoudig stelde boven opschik. Een ander hield haar voor een gezelschapsvrouw, die boodschappen deed; een derde voor een kruiersvrouw, die kleeren droog door de een of andere dame afgedankt. Dit was zeker, zij zelf of wie haar zond moet iemand zijn van middelen. Dat bleek uit de groote bestelling die zij gedaan had, en die reeds was uitgevoerd ook. Waar zij woonde wist geen der bedienden al zou het op 't kantoor wel niet onbekend zijn. Vreemd was dat geen der jongelui deze klant ooit vroeger gezien had.

Maar misschien kon Laurens ons wat vertellen, zei een der jongelui. »Hij zit daar zoo stil en zegt geen woord. En toch was hij gisteren heel vriendelijk en spraakzaam tegen de oude juffrouw. Kom Laurens, zeg eens wat jij er van weet en hoe je er over denkt».

HOOGENBURG.

Buitenland.

Duitsland Houding der Gemeenschappen.

Als wij een enigzins getrouw beeld wilden geven van den kerkelijken toestand in de overwoenen landen, zouden wij artikelen moeten schrijven die een geheel Heraut in beslag namen. En dan konden wij alleen nog maar mededeelen welke voorloopige maatregelen zijn genomen en hoe daartegen wordt gereageerd. Maar van een overzicht van hetgeen tot stand gekomen is, kan bij den, nog heerschende chaotische toestand, geen sprake zijn. Wel is in alle Duitse landen te bemerken, dat de Kerk een geheel andere positie zal inneemen dan te voren; maar welke, is nog onzeker. Want de leiders der Kerken zijn verre van eenstemmig. Zal men de landkerk zoeken te behouden? Zal men trachten de Kerk een volkskerk te doen zijn? Of zal men een vrije belijde Kerk uit de puinhoopen van datgene wat geweest is, laten verrijzen? Al deze vragen worden gesteld.

Nu schijnen de »Gemeenschappen» van de gelegenheid gebruik te willen maken om zich meer vrijheid van beweging te verschaffen. Zij wenschen vrijheid in het vieren van het Avondmaal, zij willen dat gemeentelieden als predikers zullen kunnen optreden, en verlangen dat zij niet gedwongen zullen zijn de kerkelijke parochiale indeelings te volgen. De »Gemeenschappen» van Groot-Berlijn hebben hun verlangens in de volgende punten geformuleerd:

1. Wanneer het Avondmaal in Broederkerken bediend wordt zonder dat een predikant daarbij voorgaat, moet dit niet beschouwd worden als een verbreking der kerkelijke orde, wanneer men het althans bedient volgens de inzetting van Christus.
2. Gemeentelieden moeten het recht hebben in de Kerk en bij begrafenissen te prediken.
3. De parochiale verordening behoort naar de Deensche wet gewijzigd te worden.
4. Een nieuwe regeling van het kiesrecht, waarbij ook vrouwen stemrecht krijgen, moet uitwerpen, waardoor het elke groep die de richting vertegenwoordigt, mogelijk gemaakt wordt, eigene »Vertrouwensteu» naar de kerkelijke vertegenwoordigingen te sturen.

De »Gemeenschappen» van Oberhessen verklaren eveneens, dat zij krachtig willen mede-merken aan den komenden opbouw van het kerkelijk leven, als maar aan de bovengemelde voorwaarden voldaan werd; waaraan nog werd toegevoegd, dat zij verlangden dat de aanstaande dienaars der Kerk een opleiding zouden ontvangen in overeenstemming met het geloof, en dat vóór alles volhard werd in de bijbelsche belijdenis van den Christus.

Hoe zou het ons verblijden als deze »Gemeenschappen» tot de belijders van den Christus in de Landskerken zeiden: Wij willen ophouden een kerkje in de Kerk te zijn, indien gij met ons de vrije, belijde kerk wilt opbouwen! Dan kon men ook de handen ineen slaan tot stichting van vrije Christelijke Universiteiten, waaraan Duitsland groote behoefte al krijgen, wanneer de tijd mocht aanbreeken dat de revolutiebrand tot staan gebracht is. Maar dan moeten de »Gemeenschappen» de Kerk leeren beschouwen als een openbaring van Christus' lichaam en de gedachte laten varen, dat de Kerk voor een uitwendige organisatie te houden is, waarin allerlei richtingen zich kunnen saamvinden, als haar maar vergund wordt de heilsgoederen die in Christus verborgen zijn, te genieten.

Rusland. De ervaring van een predikant bij de Bolsjewiki.

Wij kunnen niet nalaten het volgende mede te deelen van een Lutherisch predikant die in Koerland arbeide. Zijn verhaal luidt aldus: »Blijven of gaan.» Dat was de groote vraag voor ons Duitse Koerlanders, toen de Bolsjewikische golf ons begon te overstroomden. Vooral wij predikanten hadden een zwaren conscientie-strijd: de wolf breekt in, mag de herder vlieden? Velen gingen, wij blijven hun zinloos scheen, ja als zuivere zelfmoord hun voor oogen stond. Niemand verzocht hun ook te blijven. Bij de ongelofelijke vervreemding van de Kerk in den wereldoorlog, vooral sedert den terugkeer der honderdduizenden Koerlandsche vluchtelingen uit Rusland, den haard van het Bolsjewisme, scheen het den gemeenten geheel onverwachtelijk te zijn of de predikant ging of bleef. Alle pastorale arbeid was lam geslagen. Was er heil in te vinden om op een verloren post te blijven staan?

Het was geen heroïsme, dat ik toch bleef. Het ging aldus toe. Het was moeilijk te vluchten, alle have en goed moest dan worden prijsgegeven, maar goed had ik zoo goed al niet, waarheen moest ik dan met mijn gezin gaan om te bedelen? Voornamelijk was het echter het plichtgevoel van mijn lieve, moedige vrouw, dat den doorslag gaf. Ik zou wenschen dat ieder predikant in zijn vrouw zijn »Seelsorger» had; aan mijne vrouw breng ik mijn vurigen dank voor hare vermaning om te blijven, vol te houden en niet te wijken, er mocht komen wat er konnen zou. Hoe vreemd ook de gebeurtenissen geweest zijn die volgden, ik zou de ervaringen daarbij opgedaan, niet gaarne missen. De slootom is mij onedig diebaar geworden, hij is uitgedrukt in de woorden: »als sterven, en zie wij leven.» Allerlijzondere ervaringen hebben dit geloof gewerkt en bevestigd, en uit de diepste ervaringen van het persoonlijke leven besluiten wij moedig tot Gods tegeering over de wereld, en ook ten opzichte van de onteuende ineenstorting en het raadselachtig lot van het vaderland, »den Heimat» zeggen wij: »als sterven, en zie wij leven.»

Ik vernam eens, dat een gezond mensch begerde zich te worden om tot rust en bezinning, in de stilheid te komen. Ik besloot, niet ten onrechte, hieruit dat de man een inwendige krankheid had. Iets dergelijks doorleefde ik nu zelf ook. Het was mij alsof God mij in grooten nood brengen moest, als had ik dat tot mijne geestelijke ontwikkeling noodig. Ik wilde het gevaar daarom niet zoeken, maar ook niet ontvliden. Het lokte mij uit, in zekere mate ernst te maken met het woord »het kruis» willic op zich nemen, mede lijden, mede sterven.» Luther's slotvater: Nehmen sie den Leib, Gut, Ehr, Kind und Weib, laß fahren dahin... had ik altijd met een kloppend hart gezongen, vreesend onwaar te worden. Dat alles willic te laten varen — was ver van mij! Maar juist deswege, wijl dit als het leven van mijn leven scheen, stond het woord dreigend voor mij: »Wie zijn leven behouden wil, zal het verliezen».

Wij bleven op den verloren post. Ik legde mijn gehele hart in mijn preken, die, gelijk ik wist, mijne laatste zonden zijn. »De hemelen verkondigen de eere van den Allerhoogste», was mijn tekst op 19 Januari. De kerk was iets minder ledig dan gewoonlijk, er waren velen gekomen om mij voor de laatste maal te hooren, want men mompelde reeds algemeen van mijn arrestatie. In mijn buurt was de Front al weggehaald. In het hoofdkwartier der Bolsjewiki, het vlek Talsen, 40 kilometer van mij af, werden dagelijks gevangenen ingebracht. In Windau waren echter nog Duitse troepen. Ik had op mijn schrifttafel eenige boeken klaargelegd om die mede te nemen: een Bijbel, Loofs: »Wie was Jezus Christus?», de duupie deelen van mijn geliefde meester Martin Kähler over de brieven aan de Galatiërs, de Hebrëen, de Ephesiërs, de wereldgeschiedenis van H. Wolf, daarbij wit papier en potlooden. Jammer genoeg vergat ik een zeer gewichtig boek: mijn gezangboek. Ik heb het daarna smartelijk gemist.

Op Maandag 2 Jan. werden wij door ruwe soldatenstemmen gewekt, die mij met mijne vrouw voor gevangenen genomen verklaarden. Dat was een onverwachte, harde slag: ons kind van vader en moeder verlaten, en mijn lieve vrouw, die in gezegenden staat verkeerde, aan hetzelfde harde lot onderworpen — reeds kwam de twijfel in mij op: mocht gij haar daaraan bloot stellen, had zij niet naar een veilige plaats moeten vluchten? Mijne vrouw zeide mij echter stil berustend en met blijdschap: »God maakt het altijd genadiger, dan men gedacht had; nu mag ik niet u gaan, alles met u deelen, met u sterven, hand in hand!» Ons kindje bleef bij de oude grootmoeder in huis. Die ruwheid, met welke wij en zij behandeld werden toen wij weggevoerd werden, bespreek ik niet; de mannen hielden onze smart bij het scheiden voor komediespel... Alleen het noodwendigste mochten wij mede-

nemen. In de groote haast vergaten wij noodige dingen, als zeep, handdoeken, maar mijn boeken had ik bij mij. Met ons werden ook de Opperhouthvester, de Rentmeester en anderen gevangen genomen. Met ons tienden werden we naar Talsen overgebracht en daar in de gevangenis gesloten. Het voorloopig verhoor was ruw en grof. Wij werden verdacht van spionage, wij waren ongekochte verraders, enz. Wij zouden of opgehangen of doodgeschoten worden — ik moest uit mijne boeken maar jierig over Petrus aan de hemelpoort studeren. Op denzelfden avond vernam ik, dat daags te voren 24 heeren naar Tuchum getransporteerd en daar doodgeschoten waren; hetzelfde lot was ons allen, zonder uitzondering, beschoren. In de gevangenis waren ongeveer 75 gevangenen, dames en heeren, dagelijks kwamen er nieuwe bij. Mijne vrouw vond in haar cel verwanten en bekenden, ik was daarvoor zeer dankbaar; ik zag er de genade Gods in, dat zij niet alleen en onder vreemden was. Over het algemeen hadden wij in het begin veel reden tot danken; een goede, ruime, zuivere cel, goede krachtige kost en boven alles goede en lieve lotgenooten. De behandeling was echter zeer ruw; wij werden in onze nachtrust zeer gestoord door de wachten; in de corridors spraken, zongen, maakten de soldaten muziek, zonder zich om iets te bekommeren. Ook de oude, zieke dames moesten op harde planken slapen, op een mantel of pels. Wie beddengoed had, werd dit ontnomen. Het lijden begon echter doordat telkens nieuwe gevangenen werden aangevoerd. In het vertrek voor vrouwen waren op een nacht 38 personen samen; zij konden nauwelijks naast elkander zitten of hurken. Kinderen en zuigelingen waren eerst mede gevangen genomen. Later werden zij wreed van de moeders afgevoerd en in het krakenhuis gestopt. Met mijne vrouw werd niet veel omslag gemaakt; toen zij het slapen op de planken niet kon uithouden, zond men haar naar het ziekenhuis; dit was echter overvol, zodat men haar weer terugzond. Eerst na tien dagen werd zij in het ziekenhuis opgenomen, zonder dat zij vooraf van mij afscheid nemen mocht. Wij hadden elkander maar zeer zelden in die dagen gezien en gesproken; maar waren toch meer dan ooit vereenigd. God vereenigde ons gevoelen en denken zoo, dat de een, zonder het te weten, dezelfde gedachten had als de ander.

Gemengd Nieuws.

Palestina ten tijde van Christus. De nieuwe oudheidkundige ontdekkingen in Palestina hebben verrassende uitkomsten geleverd omtrent de toestanden, die gedurende de omwandeling des Heren Jezus op aarde heerschten. Aan het onlangs in Amerika verschenen werk van den Theoloog en Archeoloog Cambden M. Coburn, ontleent de »Konstchronik» mededeelingen over de »tegenstelling tusschen arm en rijk» gelijkt die in de dagen des Heren in Palestina gevonden werd. Wij hebben er tot hertoe bij onze onderzoekingen van het Nieuwe Testament te weinig rekening mede gehouden, welk een groot contrast er bestond tusschen weelderigen rijkdom en de diepste ellende die toen in de steden gezien werd. Het is gebleken, dat de Heere Jezus in een tijdperk optrad waarin de grootste weelde heerschte, en dat in die dagen een zich machtig ontwikkelende wereldhandel gevonden werd. Aan den oever van het meer van Galilea, waar Christus zijne jongeren onder de arme visscherslieden koos en het arme volk het Evangelie predikte, stonden de prachtige somervillages der Romeinse rijken, die daar in weelde en glans leefden. Het bewijs daarvoor leveren de uitgravingen van de rijke stad Tiberias, die Herodes tot hoofdstad van Galilea verheven had, de machtige ruinen van Samaria en de nog prachtige ruinen van Gerasa in de Decapolis. Gerasa bij, bevat 230 grote zuilen en Korinthische pilaren en troeteltriunfbogen, een schouwburg voor 6000 toeschouwers, groote tempels, badhuizen en een bassin voor watercisten en watergevechten.

WINKEL.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

De zaken in Dordrecht gaan voorspoedig. Binnenkort verschijnt het jaarverslag, waarin uitvoering het program voor de samenkomsten is opgenomen.

Vorige week vergaderde de regeringscommissie en 's avonds kwamen, daartoe door het lokaalcomité genoodigd, tal van vrienden der Vrije Universiteit samen, om te bespreken wat er in Dordrecht kan worden gedaan om de inkomsten te verhoogen. Zulke samenkomsten kunnen goede vruchten afwerpen. Er zijn nog tal van zaken die bij onderlinge bespreking duidelijk worden.

De van Coeverden Adrianstichting wordt op zulke samenkomsten geregeld besproken. Duidelijk bleek uit de bespreking, dat de inkomsten uit deze stichting een voortdurende vermeerdering van contributie noodig maken.

De gelden uit deze stichting verkregen, dienen voor uithreiding.

Uit de rekening der Medische faculteit, voor welke faculteit tot nog toe alleen uit de van Coeverden Adrianstichting gelden ontvangen werden, blijkt dat er tot nog toe meer uitgegeven is, dan door de van Coeverden Adrianstichting is gegeven.

Zonder de bijdrage uit deze stichting zou het niet mogelijk zijn het Chemisch en Physiologisch Laboratorium te onderhouden, maar men vergist zich als men meent, dat de kosten dezer Laboratoria geheel door deze stichting worden betaald. Vermeerdering van uitgaven zal, gelukkig, nog jaren lang eisch zijn voor onze Universiteit.

De circulaire van Directeuren om de contributie met 25% te verhoogen, werd niet be-wonderd. Toch bleek ook hier misverstand.

Over het resultaat dezer circulaire kan nog niet veel worden medegedeeld, hoewel aanvankelijk blijkt dat dit nog al mee zal vallen. Menig antwoord was verrassend en goed begrepen. Zooals bijv.: een verhooging van 1 tot 2 / 25, waarbij werd bericht dat men niet altijd aan alles denken kan en blijde was om op zulk een eenvoudige wijze deze zaak te kunnen afdoen.

Er is schijnbaar een beswaar. Men is contribuant, en wordt nu verhoogd, terwijl de vriend niet contribueert, zulk een circulaire niet ontvangt.

Ook daar is een oplossing voor gevonden. Stel, men kan zijn contributie niet verhoogen, maar is overtuigd dat er meer moet geofferd. Welnu, dan is het antwoord gevonden, wat luidde: »Ik heb mijn contributie pas verhoogd, maar A. was nog geen begunstiger en dien kunt u nu inschrijven».

Ook werd de aandacht er op gevestigd dat hun die pas waren toegetreden of hunne contributie hadden verhoogd, geen circulaire was gezonden. En mocht het zijn, dat er hier of daar een enkele van deze broeders toch een circulaire ontvangen had, dat zij dan, evenals allen die, voor geen verhooging in aanmerking willen komen, eenvoudig de kaart bij de circulaire gevoegd kunnen terugzenden.